

зобов'язаної сторони договору, оскільки лише ч. 2 цієї правової норми, диспозитивний характер якої можна тлумачити неоднозначно, вказує на виникнення права вимоги у третьої особи, на користь якої укладено договір.

Таким чином, можна зробити висновок, що юридична природа договору на користь третьої особи визначається як через поведінку зобов'язаної сторони, так і через юридичний механізм забезпечення такої поведінки з боку інших суб'єктів договору. Порівнюючи договори на користь третіх осіб із договорами про виконання третім особам, бачимо, що конструкція договорів на користь третіх осіб відмежовується не стільки за поведінкою зобов'язаної сторони, скільки за юридичним механізмом забезпечення такої поведінки з боку суб'єктів договору. Відповідно до ч. 2 ст. 636 ЦК України виконання договору на користь третьої особи може вимагати як особа, яка уклала договір, так і третя особа, на користь якої передбачено виконання, якщо інше не встановлено договором або законом чи не випливає із суті договору. Зміст цієї правової норми, виходячи з її диспозитивного характеру, можна тлумачити неоднозначно, оскільки у випадках, встановлених договором чи законом, як особа, яка уклала договір, так і третя особа, на користь якої укладено договір, може й не володіти правом вимагати виконання договору з огляду на те, що вислів «якщо інше не встановлено договором або законом, чи не випливає із суті договору» стосується як права вимоги сторони за договором, так і права вимоги третьої особи. Якщо третій особі на підставі договору не буде надано право вимагати виконання договору на свою користь, що є основною ознакою, яка виділяє договори на користь третіх осіб із-поміж інших правових конструкцій, то в такому разі договір не буде вважатися договором на користь третьої особи. У такому випадку відсутність права вимоги у третьої особи свідчить про укладення договору про виконання третій особі.

Таким чином, незважаючи на те, що ЦК України у ч. 1 ст. 636 дав визначення поняття договору на користь третьої особи, з огляду на зміст ч. 2 цієї статті воно є таким, яке не відображає його основної ознаки, а саме, виникнення самостійного права вимоги у третьої особи. З огляду на зазначене можна зробити висновок, що диспозитивний характер ч. 2 ст. 636 ЦК України деякою мірою нівелює юридичну природу досліджуваного договору.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок про наявність проблем, які свідчать про недосконалість правового регулювання окремих питань конструкції договорів на користь третіх осіб, в результаті чого певною мірою нівелюється їх юридична суть.

Список використаних джерел:

1. Ковалевская Н. С. Договор в пользу третьего лица // Вестник ЛГУ. - 1984. - № 5. - С. 99-102.
2. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2-х т./ За ред. О. В. Дзері (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Лудя. - К.: Юриком Інтер, 2005. - Т. II. - 1088 с.
3. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. - Кн. I: Общ. положения. - 4-е изд., изм. и доп. - М.: Статут, 2001. - 842 с.
4. Захаров Ю. Ф., Фогельсон Ю. Право требования кредитора в договорах в пользу третьего лица // Хозяйство и право. - 2001. - № 10. - С. 104-113.
5. Васильева В. А. Цивильно-правове регулювання діяльності з надання посередницьких послуг. Монографія. - Івано-Франківськ: ВДВ ЦіТ Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2006. - 346 с.
6. Грибанов В. П. Интерес в гражданском праве // <http://download.peMi.ru/libr/books/Right/>.
7. Бутовский А. Н. Договоры в пользу третьих лиц // Журнал министерства юстиции. - 1910. - № 10. - С. 1-33.
8. Ландкоф С. Н. Лекції з основ цивільного права. Науково-методичний кабінет заочної економічної освіти при Київському інституті народного господарства. - Київ, 1948.
9. Єдиний державний реєстр судових рішень // www.reyestr.gov.ua.
10. Діба І. Договір на користь третіх осіб // Юридичний вісник України. - 2006. - № 36. - С. 8.
11. Вільнянський С. І. Радянське цивільне право. Ч. I. - Харків: Видавництво Харківського університету, 1966.

УСУНЕННЯ ВІД ПРАВА НА СПАДКУВАННЯ

Залізняк Віталій Анатолійович, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Правовий статус спадкоємців характеризується такими правами: можуть давати згоду на прийняття спадщини особи, які пропустили строк для прийняття спадщини (ст. 1272 ч. 2 ЦК України); можуть давати згоду на включення до свідоцтва про право на спадщину спадкоємців за законом, які позбавлені можливості подати документи, що підтверджують наявність

підстав для закликання їх до спадкування (ст. 68 Закону України «Про нотаріат»); на прирощення в передбачених законом випадках належних їм часток (утому числі й за рахунок відмови інших спадкоємців на їх користь) – та в деяких випадках на спадкування частини майна, що залишилася не охоплена заповітом (ст. 1245, 1260 ЦК України); на ознайомлення зі змістом заповіту та зі спадковою справою; на ознайомлення зі складом спадщини; участю у визначенні конкретної частки спадщини, а за окремим бажанням й у відокремленні і виділенні в натурі належної спадкоємцю частки (а. 1278 ЦК України); можуть захищати безпосередньо або через представника свої права на спадщину та конкретну її частку в суді; відповідати по боргах спадкодавця в межах дійсної вартості успадкованого ними майна (ст. 1281, 1282 ЦК України); вимагати від виконавця заповіту відповідний звіт (ст. 1290 ЦК України); при наявності підстав звертатись до суду із заявою про визнання іншого або інших спадкоємців негідними (ст. 1224 ЦК); на видачу свідоцтва про право на спадщину (ст. 1296 ЦК України), в передбачені законом строки (ст. 1298 ЦК України); право спадкоємців змінювати розмір часток при спадкуванні за законом (ст. 1267).

Право на спадкування виникає у день відкриття спадщини. Право на спадкування мають особи, визначені у заповіті. Право на спадкування мають особи, які мають спадкувати за законом Уї (ст. 1222). Право на спадкування мають особи, які мають спадкувати обов'язкову частку у спадщини + до обов'язкової частки у спадщині зараховується вартість речей звичайної домашньої обстановки та вжитку (ст. 1741).

При здійсненні своїх прав особа може діяти як особисто, так і через свого представника. Деякі дії можуть здійснюватись уповноваженою особою лише особисто, наприклад, складання заповіту (ст. 1223 ЦК). У разі відсутності заповіту, визнання його недійсним, неприйняття спадку або відмови від його ухвалення спадкоємцями по заповіту, а також у разі випадку, коли частина спадщини, не охоплена заповітом, право на спадкування згідно із законом отримують осіб, визначених у ст.ст. 1261-1265 ЦК.

Для набуття статусу спадкоємця від особи вимагається ще й добродійна поведінка. У зв'язку з цим ст. 1224 ЦК передбачає перелік обставин, за наявності яких право на спадкування у певних осіб не виникає, тобто вони усуваються від права на спадкування як за заповітом, так і за законом та називаються негідними спадкоємцями. До моменту прийняття спадщини або до видачі свідоцтва «негідним» спадкоємцям закон не порушується, бо це здійснюється на етапі видачі свідоцтва. Для визнання особи «негідним» спадкоємцем необхідно рішення суду за заявою зацікавлених спадкоємців. Справи розглядаються у порядку позовного провадження.

Усунення від права на спадкування відображено у правилі абз. 2 ч. 3 ст. 1224 ЦК стосується особи, яка зобов'язана була утримувати спадкодавця згідно з нормами СК. Факт ухилення особи від виконання обов'язку щодо утримання спадкодавця встановлюється судом за заявою заінтересованої особи (інших спадкоємців або територіальної громади). При цьому слід враховувати поведінку особи, розуміння нею свого обов'язку щодо надання допомоги, її необхідність для існування спадкодавця, наявність можливості для цього та свідомого невиконання такою особою встановленого законом обов'язку. Непред'явлення спадкодавцем, який мав право на утримання, позову про стягнення аліментів до особи, яка претендує на спадщину, не є достатньою підставою для відмови в позові про усунення від права на спадкування. Правило ч. 5 ст. 1224 ЦК стосується всіх спадкоємців за законом, зокрема й тих, які відповідно до СК не були зобов'язані утримувати спадкодавця.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р.: Офіційний текст. - К.: Юрінком Інтер, 2003. - 464 с.;
2. Заїка Ю.О. Спадкування за законом за новим ЦК України // Вісник прокуратури. - 2003. - №7. - С. 15-17.
3. Васильченко В.В. Римське спадкове право на тлі права сучасного. —
4. Заїка Ю.О. Усунення від спадщини за проектом нового ЦК України // Вісник НАВСУ. - 2000. - №4. - С.24-28.